

2) провокації з боку об'єкта агресії, зокрема у формі вербальної агресії;

3) порушення об'єктом агресії норм спілкування, надмірної експресії, гучність мовлення (крик);

4) низький рівень мовної та комунікативної культури суб'єкта, неспроможність висловити власні думки чи почуття;

5) публічний характер нанесеної образи.

Існують також вікові, гендерні, етнопсихологічні аспекти вербальної агресії, що зумовлюють її оцінку як неприйнятну й стають підставою для скарг на агресора та вимог його покарати.

Таким чином, вербальна агресія може бути визначена як використання вербальних засобів, що суперечать інституціональним і ситуативним нормам комунікації, етикету, з метою нанесення особистої образи або шкоди соціальному статусу особи (коли мета – принизити, змусити мовчати).

Класифікація лінгвістичних засобів проявів вербальної агресії та аналіз відмінностей агресивної вербальної поведінки осіб із різними віковими та індивідуально-типологічними особливостями сприятиме попередженню цих негативних проявів, більш точному розумінню суті комунікативних конфліктів, підстав та засобів покарання винних у порушенні норм спілкування, навчання молоді основам комунікативної культури й мовного етикету

Шаблій О.А., доцент кафедри іноземних мов юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ УКРАЇНСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ АКТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА НІМЕЦЬКОЮ МОВАМИ

Як відомо, задеклароване й закріплене у відповідних законах України прагнення українського суспільства інтегруватися в Європейський Союз передбачає цілий комплекс заходів, серед яких гармонізація та адаптація законодавства України до норм та принципів європейського права, що, у свою чергу, передбачає

гармонізацію відповідної термінології. Усі ці складні процеси відбуваються через переклад. Як відомо, сам Європейський Союз взагалі не може функціонувати без постійного перекладу правових актів усіма мовами своїх дійсних та асоційованих членів, адже є політичним утворенням, що задекларувало рівноправність мов держав-членів і розглядає взаємний переклад актів права як одну з передумов ефективного функціонування європейської демократії та справедливого судочинства (див. праці F.Müller, R. Christensen та ін.).

Головною складністю перекладу в галузі права є те, що юридичний зміст більшості перекладених понять залежить від волі конкретного законодавця, а також від історично сформованого розуміння того чи іншого правового явища. Так, поняттява нетотожність притаманна навіть історично спорідненим правовим системам, які послуговуються однією і тією ж мовою (напр., німецькій, австрійській, швейцарській або британській, північноамериканській, канадській тощо). Саме тому більшість перекладених понять не тотожні *a priori*, бо у відповідній системі права кожне з них має свою нормативну дефініцію та національну традицію юридичної кваліфікації.

Розбіжності правових культур проявляються й у назвах юридичних документів, їхній будові, правничих зворотах та кліше. У цій розвідці зосереджуємося на труднощах передавання англійською та німецькою мовою таких назв, як *постанова*, *розпорядження* та *наказ*, які залежно від сфери застосування і типу документа можуть позначати як акт адміністративно-правовий, так і внутрішньовідомчий, так і адміністративний (індивідуальний та спрямований назовні). Переклад цих понять ускладнюється ще й тим, що в українській практиці правозастосування та адміністративному правознавстві досі тривають дискусії щодо їхнього розмежування (див. праці В.П. Тимощука, Р.С. Мельника та ін.).

У правничій мові ЄС і, зокрема, у ФРН існує велике різноманіття спеціальних термінів, які позначають окремі адміністративно-правові, внутрішньовідомчі та адміністративні акти, що загалом виключає термінологічну плутанину. Зокрема, у випадку із передачею українського терміна *постанова* перекладачеві необхідно обрати з-поміж англійських термінів *resolution*, *decision*, *sentence*, *adjudication*, *censure* тощо або

німецьких *Rechtsverordnung*, *Beschluss* чи *Entscheidung* тощо. Кожна з цих назв позначає акт з нетотожними юридичними функціями. Чимало труднощів виникає у перекладі українського терміна *наказ*, який, залежно від сфери застосування і типу документа, може позначати як внутрішнє *розпорядження*, так і адміністративний акт (англ. *order*, *prescription*, *appointment* тощо, нім. *Erlass*, *Verordnung*, *Verfügung* тощо).

Тому при передачі назв нормативних текстів та офіційних документів іноземними мовами необхідно пересвідчитися, чи обраний перекладний еквівалент позначає у цільовій правовій системі норму права або документ, які відповідають іноземним за численними параметрами, зокрема: типом норми/документа, їхнім місцем в ієрархії норм, суб'єктом, який уповноважений їх видавати/складати, колом повноважень, якими вони наділяють, адресатами, строком чинності, процедурою прийняття/укладення тощо (див. щодо цього також праці В. Schloer, E Wiesmann та ін.).

Ботвина Н.В., доцент Академії адвокатури України, кандидат філологічних наук, доцент

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У різних видах судочинства окремо визначено випадки, коли суди не мають права ухвалювати рішення без проведення експертизи, якщо за законом призначення останньої є обов'язковим. Виникає питання про застосування мови викладення висновку судового експерта, тобто про мову судово-експертної діяльності.

Жодною з норм Закону України “Про судову експертизу” не визначається мова судово-експертної діяльності. Ні в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз, ні в Науково-методичних рекомендаціях із питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р., немає жодних вказівок щодо мови, на якій має здійснюватися судово-експертне провадження або оформлюватися висновок судового експерта.